

Atatürk'ün Su ve Deniz Sevgisi

Eren Akçiçek

Ege Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Namık Kemal Menteş Gastroenteroloji Kliniği, Bornova, İzmir, Türkiye
E mail: eren.akcicek@ege.edu.tr

Su ve Temizlik

Dünyanın en büyük medeniyeti temizlik medeniyetidir. Onun'da göstergesi su ve sabundur. Atatürk çocukluğundan beri temizliğe ve iyi giyinmeye meraklı idi. Bazı sıcak günlerde iki üç defa yıkandığı olurdu¹. Harp esnasında en sıkışık cephelerde bile ne yapıp etmiş her gün yıkanabilecek bir yer sağlamıştır². Derne'de, bir vahadan çamur gibi toplayıp, süzerek ve güneşten uçmasını diye başlarının altına sakladıkları içme suyuyla susuz kalmak tehlikesini göze alarak her sabah yüzünü yıkadığı anlatılmaktadır. Aralıksız, İngiliz bombardımanının altında kaldığı Anafartalar'daki küçük kulübesinde bir banyo koydurtmuştu³. Ruşen Eşref Ünaydın⁴, yatak ve su için Atatürk'ün hiçbir zorluk önünde vazgeçemeyeceği bir konfor geleneği olduğunu bildirir⁵. "Savaş meydanında top ateşleri altında bile, dinlenmek için çadırına çekildiği zaman dahi soyunup dökünmeden yatmazdı ve yıkanıp, giyinip kuşanmadan çadırından çıkmazdı. Muharebelerin en kızgın günlerinde bile tıraşlı, itinalı giyinmiş bir centilmen idi⁶." Ankara'ya geldikten sonra önce Ziraat Mektebi'ne, sonra daha emniyetli görülen istasyon binasına taşınır. Binaya taşındığının ertesi günü emir çavuşuna:

"Çocuk banyo işini ne yapacağız, bir çare bul" der. O zamanlar Ankara'da bir banyo tertibatına yetecek malzeme bulunması imkânsızdı. Ankara'da bulunan bir Alman mühendisin fikri alınır ve bizzat Atatürk'ün çizdiği krokiye uygun Demir Yolları ustalarının yardımıyla bir banyo yapılır. Banyo adı bir ocağın üzerine konan, bindola saçdan yapılmış bir küvetten ibarettir⁷. 31 Ağustos 1925 günü Kastamonu dönüşü Çankırı'ya uğrar⁸. Bir gece kalacağı anlaşılınca bir tenekeci ustasına bir banyo tenekesi yaptırılır. Hastanenin büyük semaveri getirilir, yanına da bir kazan su koyulur. Vali tenekeyi boyatır, fakat kurumadığı içinde sildirir. Kokusu giderilmemiştir. Atatürk'e derme çatma banyo olduğu

söylenince çok sevinir. Banyo hazırlığında semavere, kazana bakıp gülüyordu.

Arkadaşı Nuri Conker'e:

"Nuri, banyo var, ben gireceğim" diyerek girer⁹. Son hastalığında karın ponksiyonu yapıldıktan sonra doktorlara "banyoya girebilir miyim?" diye sorar, doktorlar aralarında görüştükten sonra "zararı yok" derler. Banyoyu çok sevdiğinden, öyle sevinir ve canlanır ki, doktorlar hastalığından şüphe ederler¹⁰.

Sabah yataktan kalktıktan sonra sabah kahvesini ve sigarasını içer, sonra da tıraşını olurdu. Berberi itina ile Atatürk'ü tıraş eder, bundan sonra masajını yaptırır, banyosunu alır, giyinir, çalışma odasına geçerdi¹¹. Bazı geceler baloya gitmesi gerektiği zaman akşamları da ikinci kez tıraş olurdu. Hizmetindekileri sakallı görünce çok kızardı¹². Atatürk: "Giyimine dikkat etmeyen insanın ne kendisine ne de topluma saygısı yoktur" derdi¹³.

Deniz Sporları

Atatürk sporu sever, ekseriye hafif jimnastik eksersizleri yapardı¹⁴.

Atatürk, İstanbul Florya'da bulunduğu zamanlarda her gün denize girmekte, kürek çekmekte, halkla haşır neşir olmaktadır¹⁵.

İsmet İnönü'nün yüzmeyi öğrenmesi Atatürk'ün direktifiyle olmuştur.

Atatürk Florya'da yüzerken Başbakan İsmet İnönü gelir.

Atatürk Seslenir:

"İsmet gel! Gelde yarışalım" der

İsmet İnönü kollarını açarak

"Paşam, ben yüzmeye bilmem ki "

Bunu duyan Atatürk

"Sana bir hafta süre. Bir hafta sonra birlikte yarışacağız" der

İsmet İnönü Heybeliada'daki Deniz Askeri Lisesi Sınıf

¹ Kılıç Ali, **Atatürk'ün Hususiyetleri** İstanbul, 1955, S.74

² Hasan Rıza Soyak, **Atatürk'ten Hatıralar** Cilt I, İstanbul 1973, S.11

³ Ruşen Eşref Ünaydın: **Atatürk'ü Özleyiş.Hatıralar**, Birinci Kitap, Zafer, Ankara, 1957, S.114

⁴ Ruşen Eşref Ünaydın (1872-1959) Gazeteci, Yazar,

⁵ Ruşen Eşref Ünaydın: **A.g.e.**, S.114

⁶ R. Hüseyin Gerede: "Atatürk", **Belleten**, Cilt XX, Sayı 80, Ekim 1956, S.565

⁷ Ziya Oranlı: **Atatürk'ten Şimdiye Kadar Yayınlanmış Anıları**, (Anlatan: Ali Metin, Atatürk'ün Emir Çavuşu), Ankara, 1967, S.57-58

⁸ Utkan Kocatürk: **Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü**, Ankara, 1999, S.328

⁹ Talat Onay: "Atatürk Çankırı'da", **Türk Dili**, Cilt VI, Sayı 62, Kasım 1956, S.71

¹⁰ Bedi Şehsuvaroğlu: **Atatürk'ün Sağlık Hayatı**, İstanbul, 1981, S.86-87

¹¹ Kılıç Ali: **A.g.e.**, S.75

¹² Cemal Granda: **Atatürk'ün Uşağıydım**, İstanbul, 1973, S.49

¹³ Sabiha Gökçen: **Atatürk'ün İzinden Bir Ömür Böyle Geçti**, İstanbul, 1982, s.Fotoğraflar

¹⁴ **Yakınlarından Hatıralar**: Anlatan: Cevat Abbas Güler, İstanbul, 1955, S.62

¹⁵ Ahmet Niyazi Banoglu: **Atatürk'ün İstanbul Hayatı II**, İstanbul, (1933-1937), 1974, S.189

Subayı Ulvi Tekeş'le tanışır. Kısa bir süre içinde yüzme öğrenmek istediğini bildirir.

Heybeliada ile Kaşıkadası arasındaki derin bir yere deniz motoru ile gidilir. Ulvi Tekeş dalar İsmet İnönü'ye

"Sayın Paşam atlayın" der

"Nasıl atlayacağım"

"Çivileme atlayacaksınız"

İsmet İnönü anlatıldığı şekilde çivileme atlar. Bu İsmet İnönü'nün meşhur çivilemesidir. İlk atlayışıdır. Suyun yüzüne çıkınca kendini subayın kollarında bulur. Çırpınmaya başlar. Sonrada yüzme kurallarına uyarak birkaç gün içinde yüzmeyi öğrenir ve Florya'nın yolunu tutar¹⁶. 6 Eylül 1936 Pazar günü Moda koyunda yapılan yelken ve kürek yarışlarını Türkiye'de bulunan İngiltere Kralı VIII Edward ile birlikte Ertuğrul yatından izlemiştir¹⁷. Florya plajında denizde mayo ile çekilmiş fotoğraflarını gazetelerde yayınlatarak halkımızı denizden yararlanmaya çağıran ilk insan da toplumumuzda Atatürk olmuştur. Atatürk'ün bütün bu hareketleri, hep hesaplı, hepsi bir amaca yöneliktir. Türk halkını kendi öz benliğine kavuşturmak, küsmüş bulunduğu doğa ile barıştırmak, hayatın anlamını daha fazla tanımasını sağlamaktır¹⁸. Köşk'teki kürek çekme kondisyon aleti şimdi, Anıtkabir müzesindedir¹⁹.

Florya Deniz Köşkü

Florya Deniz Köşkü Atatürk için İstanbul Belediyesi tarafından yaptırılmıştır. Projeler Y. Mimar Seyfi Arıkan tarafından hazırlanmıştır. Florya Deniz köşkü sahilinden 70m ileride kazıklar üzerindedir. Köşk bir iskele yolu ile kıyıya bağlanmıştır²⁰. Atatürk 1936 yılı Haziran ve Temmuz aylarında burada kalmış birçok siyasi ve ilmi toplantılarını burada yapmış ve su sporlarıyla²¹ meşgul olmuştur.

Ayrıca 15-16 Haziran 1937 günlerinde Atatürk 2 gün, 28 Haziran- 25 Temmuz 1937 tarihlerinde 25 gün Florya deniz köşkünde istirahat etmiştir.

En son Florya'yı ziyaret ettiği tarih 28 Mayıs 1938'dir.

Atatürk'ün Deniz Yolu ile Yaptığı Seyahatler

1905 Yılı

Şubat 1905 Atatürk İstanbul limanından bir Nemçe vapuruyla Beyrut'a hareket etmiş. Ertesi gün öğlen üzeri İzmir'e gelmiştir²².

1919 Yılı

16 Mayıs 1919

Atatürk, Galata rıhtımından bir motorla Kızkulesi açığında demirli bulunan Bandırma vapuruna geçmiş 9. Ordu Kıtataı Müfettişliği karargâhı mensuplarıyla beraber akşamüzeri

Bandırma Vapuru ile İstanbul'dan ayrılmıştır²³.

Atatürk'ün Bandırma vapurunun Kızkulesi açıklarından aranmasını takiben düşman zırhlıları arasından geçerek İstanbul'u terk ederken, güvertede beraberindekilere şöyle söyler:

"Bunlar işte böyle yalnız demire, çeliğe, silah kuvvetine dayanırlar. Bildikleri şey yalnız madde. Bunlar hürriyet uğruna ölmeye karar verenlerin kuvvetini anlayamazlar. Biz, Anadolu'ya ne silah, ne cephaneye götürüyoruz; biz ideal ve iman götürüyoruz"²⁴. 17 Mayıs 1919'da Bandırma vapuru gece 23.00 de İnebolu'ya 18 Mayıs 1919 da saat 12.00 sıralarında Sinop limanına ve 19 Mayıs saat 6.00 da Samsun limanına gelmiştir²⁵.

1924 Yılı

12 Eylül 1924

Atatürk eşi Latife Hanımla²⁶ beraber Hamidiye Kruvazörü ile Mudanya'dan hareketle İstanbul'dan geçerek, Trabzon'a gitmek üzere Karadeniz'e çıkışı

13-14 Eylül 1924 Karadeniz'de seyahat

15 Eylül 1924 saat 11.00'den Trabzon'a gelişi.

17 Eylül 1924 öğleden sonra Trabzon'dan ayrılış saat 18.00'de Rize'ye gelişi

19 Eylül 1924 Giresun'a gelişi

20 Eylül 1924 Ordu'dan Samsun'a gelişi²⁷

1925 Yılı

21 Eylül 1925

Atatürk, Ankara'dan trenle İzmit'e gelmiş. Söğütlü Yatı ile Yavuz zırhlısına oradan da Raşit Paşa vapuruna geçerek geceyi limanda vapurda geçirmiştir²⁸.

22 Eylül 1925

Raşit Paşa vapuru ile İzmit'ten Mudanya'ya gelmişlerdir. Mudanya'da Ertuğrul yatına geçerek sahile çıkmışlardır²⁹.

1926 Yılı

13 Haziran 1926

Karadeniz Vapurunda açılan Seyyar Sergiyi görmek üzere Mudanya'dan Karadeniz vapuruna gelmişler ve Karadeniz'le Bandırmaya gitmişlerdir³⁰.

1927 Yılı

1 Temmuz 1927

Atatürk'ün Ankara'dan trenle İzmit'e geliş. İstanbul'a gitmek üzere Ertuğrul yatına geçişi ve saat 12.50 hareketle akşamüstü İstanbul'a gelişi, coşkun şekilde karşılanışı ve Dolmabahçe sarayına geçişi. Bu Atatürk'ün kurtuluştan sonra İstanbul'a ilk gelişidir³¹.

²³ Fethi Tevetoğlu: **Atatürk'le Samsun'a Çıkanlar**, Ankara, 1971, s.14

²⁴ Hikmet Gerçekçi: İstanbul'dan Samsun'a Cehennemi 215 saat, **Hayat Dergisi**, Sayı 21'i 1969, s.6

²⁵ Fethi Tevetoğlu: **A.g.e.**, s.14

²⁶ Latife Hanım, Atatürk'ün Eşi (1898 İzmir-12 Temmuz 1975 İstanbul) 29 Ocak 1923'de İzmir'de evlenmişler, 5 Ağustos 1925'de ayrılmışlardır.

²⁷ Utkan Kocatürk: **A.g.e.**, 1999, s.394-385; Rasim Ünlü: Atatürk'ün Hamidiye Savaş Gemisi ile Karadeniz Seyahati (11-24 Eylül 1924) **Altıncı Askeri Tarih Semineri Bildirileri II**, Ankara 1919, s.549-555

²⁸ Raşit Metel: **Atatürk ve Donanma** İstanbul, 1966, s.110

²⁹ Raşit Metel: **A.g.e.**, s.212

³⁰ **Hakimiyet** 14.6.1926

³¹ Niyazi Ahmet Banoğlu: **Atatürk'ün İstanbul'daki Hayatı I**, İstanbul, 1973, s.107-111

¹⁶ Nazım Dündar Sayılan, Atatürk'ün Sporculuğu, **Türk Dili**, Sayı 581, Mayıs 2000, S.418 -419

¹⁷ Cem Atabeyoğlu: **Atatürk ve Spor**, Ankara, 1989, Hikmet Özdemir: **Atatürk ve İngiltere "Bir Barışmanın Diplomatik Tarihi"** Ankara 2004, s. 197

¹⁸ Enver Ziya Karal: **Atatürk ve Devrim** (Konferans ve Makale) 1938-1978: Ankara, 1998, S.149

¹⁹ Nazım Dündar Sayılan, **A.g.m.**, S. 418 -419

²⁰ Mehmet Önder, Atatürk Evleri, Atatürk Müzeleri, Ankara 1970, S.121

²¹ Utkan Kocatürk, **A.g.e.**, S.532-534

²² Ali Fuat Cebesoy: **Sınıf Arkadaşım Atatürk**, İstanbul, 1967, s.85-86

30 Eylül 1927

Atatürk saat 10.00 İstanbul'dan Ankara motoru ile Mudanya'ya hareket etmiştir³².

1928 Yılı

5 Haziran 1928

Ankara'dan trenle Haydarpaşa'ya gelerek Üsküdar'a otomobil ile geçmişler. Üsküdar'dan Söğütlü yatı ile Dolmabahçe Sarayına giderken demirli bulunan harp gemileri tarafından selamlanmışlardır³³.

6 Haziran 1928

Akşamüstü Ankara motoru ile Boğaziçi'nde bir gezinti yapmıştır³⁴.

15 Haziran 1928, 23 Haziran 1928, 30 Haziran 1928, 18 Temmuz 1928, 19 Temmuz 1928, 22 Temmuz 1928, 25 Temmuz 1928 ve 15 Ağustos 1928 tarihlerinde Boğazlar ve adalar civarında gezintiler yapmıştır³⁵.

23 Ağustos 1928

Ertuğrul yatı ile Marmara'da dolaşırken Tekirdağ'a uğramışlardır³⁶.

1 Eylül 1928 İstanbul'dan Ertuğrul yatı ile hareket ederek Çanakkale'ye gitmişlerdir³⁷.

2 Eylül 1928

Atatürk Ertuğrul yatı ile Çanakkale'den Gelibolu'ya gelmiştir.

Aynı gün ve gecesi donanma manevralarını izlemiştir³⁸.

14 Eylül 1928

Atatürk Sakarya motoru ile Dolmabahçe'den ayrılarak İzmir Vapuruna geçmiş İstanbul'dan Karadeniz'e hareket etmiştir³⁹.

15 Eylül 1928'te Sinop'a 16 Eylül 1928'de İzmir Vapuru ile Samsun'a gelmiştir⁴⁰.

1929 Yılı

6 Ağustos 1929

Ankara'dan trenle Haydarpaşa'ya gelerek Söğütlü yatı ile Dolmabahçe Sarayına geçmiştir⁴¹.

7 Ağustos 1929 Gece 0.30 da Söğütlü yatı ile Marmara'da Boğazda gezi yapmıştır⁴².

8 Ağustos 1929 ve 9 Ağustos 1929 günleri Boğazda gezi yapmıştır⁴³.

19 Ağustos 1929 Ertuğrul yatı ile Dolmabahçe Sarayından Yalova'ya gitmişler tekrar yat ile saraya dönmüşlerdir⁴⁴.

20 Ağustos 1929 Ertuğrul yatı ile Marmara'da geziden sonra Yalova'yı ziyaret etmiştir⁴⁵.

21 Ağustos 1929 03.00 de Ertuğrul yatı ile Yalova'dan Dolmabahçe'ye dönmüş 09.00 da tekrar hareketle Yalova'ya

ve oradan Bursa'ya gitmiştir⁴⁶.

22 Ağustos 1929 Ertuğrul Yatı ile Mudanya'dan İstanbul'a hareket etmişlerdir⁴⁷.

24 Ağustos 1929

Atatürk Ertuğrul yatı ile İstanbul'dan tekrar Yalova'ya gitmiştir⁴⁸.

25/26 Ağustos 1929

Atatürk'ün, Yalova'dan İstanbul'a dönüşü⁴⁹

8 Aralık 1929 Ankara'dan Derince'ye gelmiş, buradan Marmara Vapuru ile Yalova'ya hareket etmiştir⁵⁰.

1930 Yılı

11 Haziran 1930

Atatürk Ankara'dan İstanbul'a gelmiş. Haydarpaşa'dan Söğütlü yatı ile Dolmabahçe'ye geçmiştir⁵¹.

12 Haziran 1930

Atatürk İstanbul'dan Ertuğrul yatı ile Yalova'ya gitmiş, akşam tekrar İstanbul'a dönmüştür⁵².

17 Haziran 1930

Atatürk'ün Ertuğrul yatıyla İstanbul'dan Yalova'ya gelişi⁵³

20 Haziran 1930

Atatürk'ün Ertuğrul yatı ile Yalova'dan İstanbul'a dönüşü⁵⁴

26 Kasım 1930

Atatürk'ün Samsun'dan gece Ege vapuruyla Trabzon'a hareketi⁵⁵

27 Kasım 1930

Atatürk'ün Ege vapuruyla Samsun'dan Trabzon'a gelişi⁵⁶.

29 Kasım 1930

Atatürk'ün öğleden sonra Ege vapuruyla Trabzon'dan ayrılışı⁵⁷.

1 Aralık 1930

Atatürk'ün Ege vapuruyla Trabzon'dan İstanbul'a geçişi⁵⁸.

1931 yılı

3 Ocak 1931

Atatürk gece Ege Vapuruyla İstanbul'dan Mudanya'ya hareket etmiş. Geceyi gemide geçirmiştir⁵⁹.

5 Ocak 1931

Atatürk gece saat 23.00'de Mudanya'dan Derince'ye gelmiş. Buradan trenle Ankara'ya hareket etmiştir⁶⁰.

8 Şubat 1931

Atatürk saat 16.25'te Ege Vapuruyla İzmir'den Antalya'ya hareket etmiştir⁶¹.

10 Şubat 1931

³² Niyazi Ahmet Banoğlu: **A.g.e.**, s.167

³³ Raşit Metel: **A.g.e.**, S.212

³⁴ Niyazi Ahmet Banoğlu: **A.g.e.**, S.291

³⁵ Raşit Metel: **A.g.e.**, S.212

³⁶ Aydın Oy: **Atatürk Tekirdağ'da** İstanbul, 1965, s.25

³⁷ Raşit Metel: **A.g.e.**, S.122

³⁸ Raşit Metel: **A.g.e.**, S.122

³⁹ Raşit Metel: **A.g.e.**, s.123

⁴⁰ Utkan Kocatürk: **A.g.e.**, s.416

⁴¹ Raşit Metel: **A.g.e.**, S.213

⁴² Raşit Metel: **A.g.e.**, S.212

⁴³ Raşit Metel: **A.g.e.**, S.212

⁴⁴ Raşit Metel: **A.g.e.**, S.212

⁴⁵ Raşit Metel: **A.g.e.**, S.212

⁴⁶ Raşit Metel: **A.g.e.**, S.212

⁴⁷ Raşit Metel: **A.g.e.**, S.212

⁴⁸ Raşit Metel: **A.g.e.**, S.212

⁴⁹ Raşit Metel: **A.g.e.**, S.213

⁵⁰ Raşit Metel: **A.g.e.**, S.211

⁵¹ **Cumhuriyet** 12.6.1930

⁵² Utkan Kocatürk **A.g.e.**, S.427

⁵³ Utkan Kocatürk **A.g.e.**, S.427

⁵⁴ Utkan Kocatürk **A.g.e.**, S.427

⁵⁵ **Cumhuriyet** 27 Kasım 1930

⁵⁶ **Cumhuriyet** 28.11.1930

⁵⁷ **Cumhuriyet** 30.11.1930

⁵⁸ **Cumhuriyet** 1.12.1930

⁵⁹ **Hakimiyet** 4.1.1931

⁶⁰ **Hakimiyet** 7.1.1931

⁶¹ Raşit Metel **A.g.e.** S.214

Atatürk Ege Vapuruyula İzmir'den Antalya'ya gelmiş, saat 18.00'de yine Ege Vapuruyula Taşucu'na hareket etmiştir⁶².

11 Şubat 1931

Atatürk'ün Ege Vapuruyula Antalya'dan Taşucu'na gelişi. Karaya çıkarak otomobille Silifke'ye gidişi. Tekrar Taşucu'na dönüşle saat 21.00 de Ege vapuruyula Mersin'e hareketi⁶³.

12 Şubat 1931

Atatürk'ün Ege Vapuruyula Mersin'e gelişi⁶⁴.

22 Temmuz 1931

Atatürk'ün İstanbul'dan Ertuğrul yatı ile Yalova'ya gidişi⁶⁵.

8 Ağustos 1931

Atatürk'ün akşam İstanbul'dan Ertuğrul Yatı ile Yalova'ya gidişi⁶⁶.

25 Ağustos 1931

Atatürk'ün Yalova'dan Ertuğrul yatı ile İstanbul'a dönüşü⁶⁷.

26 Ağustos 1931

Atatürk'ün, İstanbul'dan Ertuğrul yatı ile Zonguldak'a gelişi aynı gün akşamüzeri tekrar İstanbul'a hareket etmiştir⁶⁸.

6 Eylül 1931

Atatürk'ün Yalova'dan Ertuğrul yatı ile Büyükkada'ya gelişi. Yat Kulüp'te bir süre kalışı, tekrar Yalova'ya dönüşü⁶⁹.

9 Eylül 1931

Atatürk'ün Sakarya motoru ile Dolmabahçe'den Fenerbahçe'ye kadar gezinti yapması⁷⁰.

15 Eylül 1931

Atatürk'ün Sakarya Motoru ile Suadiye'ye kadar bir gezinti yapması⁷¹.

17 Eylül 1931

Atatürk'ün akşam Sakarya motoru ile Dolmabahçe'den hareketle Bostancı'ya oradan da Suadiye plajına gelerek burada verilen baloyu şereflendirmesi⁷².

1932 Yılı

12 Ocak 1932

Atatürk'ün, Trenle Ankara'dan İstanbul'a gelişi ve Söğütli yatı ile Dolmabahçe'ye geçişi⁷³.

5 Şubat 1932

Atatürk'ün akşam yemeğinden sonra motorla Dolmabahçe sarayından hareket ederek Büyükkada'da Fethi Bey'in(Okyar) evine gidişi, gece geç saatte dönüşü⁷⁴.

15 Şubat 1932

Atatürk'ün, akşamüzeri Sakarya motoru ile Boğaziçi'nde bir gezinti yapması⁷⁵.

20 Şubat 1932

Atatürk'ün akşamüstü motorla Boğaziçi'nde bir gezinti

yapması⁷⁶.

16 Temmuz 1932

Atatürk'ün trenle Ankara'dan Derince'ye gelişi, buradan Ertuğrul Yatı ile Yalova'ya geçişi⁷⁷.

23 Temmuz 1932

Atatürk'ün, Yalova'da Millet Çiftliğine gelişi daha sonra motorla bir gezinti yapması⁷⁸.

24 Temmuz 1932

Atatürk'ün, Sakarya motoru ile Yalova'dan hareketle Marmara'da bir gezinti yapması, Büyükkada'ya uğraması, daha sonra tekrar Yalova'ya dönüşü⁷⁹.

31 Temmuz 1932

Atatürk'ün Ertuğrul Yatı ile Yalova'dan İstanbul'a hareketi⁸⁰.

1 Ağustos 1932

Atatürk'ün akşamüstü Sakarya motoru ile Boğaz'da bir gezinti yapması⁸¹.

2 Ağustos 1932

Atatürk'ün akşamüstü Sakarya motoru ile Boğaz'da bir gezinti yapması. Saat 20.00 de Dolmabahçe'ye dönüşü, gece de adalar yönünde bir gezinti yapması⁸².

4 Ağustos 1932

Atatürk'ün, Ertuğrul yatı ile Dolmabahçe'den Yalova'ya hareketi ve saat 20.00'de Yalova'ya gelişi⁸³.

24 Ağustos 1932

Atatürk'ün akşamüzeri Yalova'da Baltacı Çiftliğinde buradan da Sakarya Motoru ile Sultanhisar'a gelişi saat 20.00 de Yalova'ya dönüşü⁸⁴.

31 Ağustos 1932

Atatürk'ün, Yalova'dan Ertuğrul Yatı ile İstanbul'a hareketi ve Dolmabahçe Sarayı'na gelişi⁸⁵.

3 Eylül 1932

Atatürk'ün akşamüzeri motorla Boğaz'da bir gezinti yapması⁸⁶.

6 Eylül 1932

Atatürk'ün akşamüzeri Sakarya motoru ile Büyükdere'ye kadar bir gezinti yapması⁸⁷.

10 Eylül 1932

Atatürk'ün akşamüzeri motorla Boğaziçi'nde bir gezinti yapması⁸⁸.

13 Eylül 1932

Atatürk'ün akşamüzeri Sakarya motoru ile Boğaz'da bir gezinti yapması⁸⁹.

24 Eylül 1932

Atatürk'ün saat 12.30 da Sakarya motoru ile Büyükdere'ye

⁶² İzzet Aslan: **Atatürk Silifke'de** Ankara 1969, S.122

⁶³ İzzet Aslan **A.g.e.**, S.122

⁶⁴ **Hakimiyet** 14.2.1931

⁶⁵ **Cumhuriyet** 23.7.1931

⁶⁶ **Cumhuriyet** 9.8.1931

⁶⁷ Utkan Kocatürk **A.g.e.**, S.448

⁶⁸ **Cumhuriyet** 27.8.1931

⁶⁹ Utkan Kocatürk **A.g.e.**, S.448

⁷⁰ Utkan Kocatürk **A.g.e.**, S.448

⁷¹ Utkan Kocatürk **A.g.e.**, S.449

⁷² Utkan Kocatürk **A.g.e.**, S.449

⁷³ Özel Şahingiray **Atatürk'ün Nöbet Defteri** Ankara, 1955, S.25

⁷⁴ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.33

⁷⁵ Özel Şahingiray, **A.g.e.**, S.36

⁷⁶ Özel Şahingiray, **A.g.e.**, S.37

⁷⁷ **Cumhuriyet** 17.7.1932

⁷⁸ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.79

⁷⁹ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.79

⁸⁰ Raşet Metel **A.g.e.**, S.214

⁸¹ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.82

⁸² Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.82

⁸³ **Cumhuriyet** 5.8.1932; Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.92

⁸⁴ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.89

⁸⁵ **Cumhuriyet** 1.9.1932

⁸⁶ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.92

⁸⁷ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.93

⁸⁸ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.94

⁸⁹ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.95

kadar bir gezinti yapması⁹⁰.

30 Eylül 1932

Atatürk'ün Sakarya Motoru ile Boğaziçi'nde ve Haliç'te bir gezinti yapması⁹¹.

2 Ekim 1932

Atatürk'ün öğleye doğru Sakarya motoru ile Boğaz'da bir gezinti yapması⁹².

7 Ekim 1932

Atatürk'ün Dolmabahçe'den Sakarya motoru ile Yalova'ya gelip, akşam tekrar Dolmabahçe'ye dönüşü⁹³.

11 Ekim 1932

Atatürk'ün akşamüzeri Sakarya motoru ile adalar çevresinde bir gezinti yapması⁹⁴.

14 Ekim 1932

Atatürk'ün akşamüzeri Sakarya motoru ile Boğaziçi'nde bir gezinti yapması⁹⁵.

15 Ekim 1932

Atatürk'ün akşamüzeri Sakarya motoru ile Boğaziçi'nde bir gezinti yapması⁹⁶.

17 Ekim 1932

Atatürk'ün akşamüzeri Sakarya motoru ile Boğaziçi'nde bir gezinti yapması⁹⁷.

19 Ekim 1932

Atatürk'ün öğleden sonra Boğaziçi'ne ve Florya'da bir gezinti yapması⁹⁸.

21 Ekim 1932

Atatürk'ün İstanbul'dan Ertuğrul Yatı ile Derince'ye gelişi buradan Ankara'ya hareketi⁹⁹.

1934 Yılı

25 Haziran 1934

Atatürk'ün İran Şahı Rıza Pehlevi ile Çanakkale'den Gülcemal vapuruyla İstanbul'a hareketi¹⁰⁰.

26 Haziran 1934

Atatürk'ün İran Şahı Rıza Pehlevi ile İstanbul'a gelişi ve Sarayburnu'nda karaya çıkışı¹⁰¹.

29 Haziran 1934

Atatürk'ün İran Şahı Rıza Pehlevi ile beraber motorla Moda, Suadiye ve Büyükdere'yi ziyareti¹⁰².

3 Temmuz 1934

Atatürk'ün, Ertuğrul yatı ile İstanbul'dan Yalova'ya gelişi¹⁰³.

7 Temmuz 1934

Atatürk'ün Yalova'dan Ertuğrul yatı ile Derince'ye gelişi buradan trenle Ankara'ya hareketi¹⁰⁴.

30 Temmuz 1934

Atatürk'ün Ertuğrul yatı ile İstanbul'dan Yalova'ya gelişi¹⁰⁵.

30 Temmuz 1934

Atatürk'ün Ertuğrul yatı ile Yalova'dan İstanbul'a dönüşü¹⁰⁶.

31 Temmuz 1934

Atatürk'ün akşam Dolmabahçe'den Ertuğrul yatı ile Çanakkale'ye hareketi¹⁰⁷.

1 Ağustos 1934

Atatürk saat 10.00 da Çanakkale'den Yalova'ya gelişi karaya çıkmaksızın saat 13.30 da Yalova'ya hareketi¹⁰⁸.

2 Ağustos 1934

Atatürk'ün, saat 01.30 da Çanakkale'den Yalova'ya gelişi¹⁰⁹.

28 Ağustos 1934

Atatürk'ün, akşam motorla Büyükdere'den Yat Kulübüne gelişi buradan gece Ertuğrul yatıyla Yalova'ya gidişi¹¹⁰.

29/30 Ağustos 1934

Atatürk'ün, Ertuğrul yatı ile Yalova'dan Tuzla'ya hareketi¹¹¹.

30 Ağustos 1934

Atatürk'ün, öğleden sonra Ertuğrul yatı ile Tuzla'dan Dolmabahçe Sarayı'na gelişi¹¹².

11 Eylül 1934

Atatürk'ün akşamüzeri motorla Heybeliada'ya geçerek İsmet Paşa'nın köşkü'ne gidişi, akşam Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü¹¹³.

1935 Yılı

7 Şubat 1935

Atatürk'ün akşamüzeri Sakarya motoruyla Büyükdere'ye kadar bir gezinti yapması, akşam Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü¹¹⁴.

16 Şubat 1935

Atatürk'ün, Ege vapuru ile İstanbul'dan Ege'ye doğru yolculuğa çıkması¹¹⁵.

17 Şubat 1935

Atatürk'ün, saat 16.30'da Ege vapurundan Zafer destroyerine geçişi ve Alanya yönünde hareketi¹¹⁶.

18 Şubat 1935

Atatürk'ün, Zafer destroyeri ile sabah saat 8.00'de Alanya'ya gelişi, karaya çıkıp kısa bir dinlenmeden sonra destroyere dönerek Antalya'ya hareketi.

Atatürk'ün, Zafer destroyeri ile saat 13.30'da Antalya'ya gelişi¹¹⁷.

19 Şubat 1935

Atatürk'ün, Antalya'da saat 22.30'da Ege vapuruyla Taşucu'na hareketi¹¹⁸.

20 Şubat 1935

⁹⁰ Özel Şahingiray A.g.e., S.99

⁹¹ Özel Şahingiray A.g.e., S.101

⁹² Özel Şahingiray A.g.e., S.102

⁹³ Özel Şahingiray A.g.e., S.104

⁹⁴ Özel Şahingiray A.g.e., S.104

⁹⁵ Özel Şahingiray A.g.e., S.105

⁹⁶ Özel Şahingiray A.g.e., S.106

⁹⁷ Özel Şahingiray A.g.e., S.107

⁹⁸ Özel Şahingiray A.g.e., S.107

⁹⁹ Cumhuriyet 23.10.1932

¹⁰⁰ Özel Şahingiray A.g.e., S.294

¹⁰¹ Özel Şahingiray A.g.e., S.294

¹⁰² Utkan Kocatürk, A.g.e., S.602

¹⁰³ Özel Şahingiray A.g.e., S.294

¹⁰⁴ Özel Şahingiray A.g.e., S.294

¹⁰⁵ Utkan Kocatürk, A.g.e., S.503

¹⁰⁶ Özel Şahingiray A.g.e., S.296

¹⁰⁷ Özel Şahingiray A.g.e., S.296

¹⁰⁸ Özel Şahingiray A.g.e., S.296

¹⁰⁹ Özel Şahingiray A.g.e., S.296

¹¹⁰ Özel Şahingiray A.g.e., S.302

¹¹¹ Özel Şahingiray A.g.e., S.302

¹¹² Özel Şahingiray A.g.e., S.302-303

¹¹³ Özel Şahingiray A.g.e., S.306

¹¹⁴ Özel Şahingiray, A.g.e., S.354

¹¹⁵ Özel Şahingiray, A.g.e., S.356

¹¹⁶ Özel Şahingiray, A.g.e., S.356

¹¹⁷ Özel Şahingiray, A.g.e., S.357

¹¹⁸ Raşet Metel A.g.e., s.140

Atatürk'ün, Ege vapuruyla Taşucu'na gelişi, buradan Silifke'ye gidişi ve tekrar Taşucu'na dönüşü¹¹⁹.

21 Şubat 1935

Atatürk'ün, Ege vapuruyla Taşucu'ndan Mersin'e gelişi, karaya çıkmaksızın saat 18.00'de Fethiye yönünde hareketi¹²⁰.

22 Şubat 1935

Atatürk'ün, Ege vapuruyla saat 20.35'de Fethiye'ye gelişi¹²¹.

23 Şubat 1935

Atatürk'ün, Ege vapuru ile Marmaris'e gelişi¹²².

24 Şubat 1935

Atatürk'ün, Ege vapuruyla Marmaris'ten İstanbul'a hareketi¹²³.

25 Şubat 1935

Atatürk'ün, Ege vapuru ile Çanakkale'den geçerek gece İstanbul'a gelişi ve Dolmabahçe'ye çıkışı¹²⁴.

23 Mayıs 1935

Atatürk'ün, akşam Kalamış vapuruyla İstanbul'dan Yalova'ya gidişi¹²⁵.

25 Mayıs 1935

Atatürk'ün, akşam Yalova'dan hareketle Büyükkada'ya gelmesi¹²⁶.

26 Mayıs 1935

Atatürk'ün, akşam Büyükkada'dan Dolmabahçe'ye dönüşü¹²⁷.

28 Mayıs 1935

Atatürk'ün akşamüzeri motorla Adalar yönünde bir gezinti yapması¹²⁸.

31 Mayıs 1935

Atatürk'ün, sabaha karşı motorla İstanbul'dan Yalova'ya geçişi. Saat 16.00'da Heybeliada'ya gelişi bir süre kaldıktan sonra İstanbul'a dönüşü¹²⁹.

28 Haziran 1935

Atatürk'ün, Ankara'dan trenle Haydarpaşa'ya gelişi, motorla Dolmabahçe Sarayı'na uğradıktan sonra Florya'ya geçişi ve gece tekrar Dolmabahçe Sarayı'na dönüşü¹³⁰.

2 Temmuz 1935

Atatürk'ün, akşamüzeri Sakarya motoru ile Florya'ya gidişi¹³¹.

5 Temmuz 1935

Atatürk'ün, akşamüzeri Sakarya motoruyla Boğaz'da bir gezinti yapması¹³².

10 Temmuz 1935

Atatürk'ün Ertuğrul yatı ile Dolmabahçe Sarayı'ndan Yalova'ya gelişi¹³³.

17 Temmuz 1935

Atatürk'ün, Bursa'dan hareketle Mudanya'ya gelişi, buradan

Ertuğrul yatı ile Florya'ya uğrayarak Dolmabahçe'ye dönmesi¹³⁴.

21 Temmuz 1935

Atatürk'ün, öğleden sonra motorla Dolmabahçe Sarayı'ndan Florya'ya gelişi¹³⁵.

1936 Yılı

27 Şubat 1936

Atatürk'ün Sakarya motoruyla Boğaziçi'nde Kavaklar'a kadar bir gezinti yapması¹³⁶.

2 Mart 1936

Atatürk'ün saat 13.30 da motorla Yalova'ya hareketi, akşam saat 20.00 de Dolmabahçe'ye dönüşü¹³⁷.

3 Mart 1936

Atatürk'ün öğleden sonra motorla Büyükdere'ye kadar bir gezinti yapması¹³⁸.

6 Mart 1936

Atatürk'ün akşamüzeri Sakarya motoruyla beraberinde Başbakan İsmet İnönü ve Ekonomi Bakanı, Celâl Bayar ile Boğaz'da ve Moda koyunda bir gezinti yapması¹³⁹.

9 Mart 1936

Atatürk'ün, öğleyin Sakarya motoruyla Büyükdere'ye kadar bir gezinti yapması¹⁴⁰.

31 Mayıs 1936

Atatürk'ün akşamüzeri Sakarya motoruyla Florya'dan Yalova'ya geçişi¹⁴¹.

1 Haziran 1936

Atatürk'ün akşamüzeri Sakarya motoruyla Yalova'dan İstanbul'a hareketi¹⁴².

6 Haziran 1936

Atatürk'ün Vapurla İstanbul'dan Mudanya'ya geçişi¹⁴³.

8 Haziran 1936

Atatürk'ün Vapurla Mudanya'dan Haydarpaşa'ya geçişi, buradan trenle Ankara'ya hareketi¹⁴⁴.

16 Haziran 1936

Atatürk'ün akşamüzeri motorla Florya'da geçişi¹⁴⁵.

11 Temmuz 1936

Atatürk'ün gece Sakarya motoruyla Florya'dan Büyükkada'ya gelişi ve geceyi burada geçişi¹⁴⁶.

12 Temmuz 1936

Atatürk'ün saat 13.30 da Sakarya motoruyla Büyükkada'dan Florya'ya dönüşü¹⁴⁷.

28 Temmuz 1936

Atatürk'ün, Florya'dan Sakarya motoruyla Haydarpaşa'ya

¹¹⁹ Raşet Metel **A.g.e.**, s.140

¹²⁰ Raşet Metel **A.g.e.**, s.140

¹²¹ Raşet Metel **A.g.e.**, s.140

¹²² Raşet Metel **A.g.e.**, s.140

¹²³ Raşet Metel **A.g.e.**, s.140

¹²⁴ Raşet Metel **A.g.e.**, s.140

¹²⁵ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.386

¹²⁶ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.387

¹²⁷ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.387

¹²⁸ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.388

¹²⁹ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.388-389

¹³⁰ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.399

¹³¹ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.400

¹³² Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.401

¹³³ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.402

¹³⁴ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.404

¹³⁵ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.405

¹³⁶ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.474

¹³⁷ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.474

¹³⁸ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.475

¹³⁹ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.476

¹⁴⁰ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.477

¹⁴¹ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.502

¹⁴² Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.502

¹⁴³ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.103

¹⁴⁴ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.504

¹⁴⁵ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.507

¹⁴⁶ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.516

¹⁴⁷ Özel Şahingiray **A.g.e.**, S.516

gelerek trenle Ankara'ya hareketi¹⁴⁸.

9 Ağustos 1936

Atatürk'ün Ertuğrul yatıyla Florya'dan Moda'ya gelişi¹⁴⁹.

10 Ağustos 1936

Atatürk'ün Florya'dan Ertuğrul yatı ile Yalova'ya gelişi¹⁵⁰.

16 Ağustos 1936

Atatürk'ün Ertuğrul yatı ile Yalova'dan İstanbul'a gelişi¹⁵¹.

20 Eylül 1936

Atatürk'ün akşamüzeri Sakarya motoruyla Heybeliada'ya geçerek İsmet Paşa'nın köşküne gelişi geç saatlerde Dolmabahçe Sarayına dönüşü¹⁵².

27 Eylül 1936

Atatürk'ün akşamüzeri motoruyla Büyükada Yat Kulübe gelişi ve geceyi binada geçirmesi¹⁵³.

28 Eylül 1936

Atatürk'ün akşamüzeri Sakarya motoruyla Dolmabahçe'ye dönüşü¹⁵⁴.

1937 Yılı

23 Şubat 1937

Atatürk'ün öğleden sonra motoruyla Boğaziçi ve Haliç'te bir gezinti yapması akşamüzeri Dolmabahçe'ye dönmesi¹⁵⁵.

28 Şubat 1937

Atatürk'ün, öğleden sonra Heybeli Vapuruyla Yalova'ya kadar bir gezinti yapması gece Dolmabahçe'ye dönmesi¹⁵⁶.

7 Mart 1937

Atatürk'ün öğleden sonra motorla Heybeliada, Büyükada, Kadıköy ve Boğaziçi yönünde bir gezinti yapması¹⁵⁷.

5 Haziran 1937

Atatürk Ürdün Kralı Abdullah ile Haydarpaşa'da Ertuğrul yatına gelmişler. Donanma gemilerinin arasından geçerek Dolmabahçe'ye demirlemişler. Kral Beylerbeyi'ne Atatürk Dolmabahçe'ye teşekkür etmişlerdir¹⁵⁸.

8 Haziran 1937

Atatürk'ün saat 17.00 de İzmir vapuru ile İstanbul'dan Trabzon'a hareketi¹⁵⁹ Sabiha Gökçen'in kendi kullandığı uçakla Boğaz'da İzmir Vapurunun üstünde akrobasi hareketleri yaparak Atatürk'ü uğurlaması, Atatürk'ün vapurun güvertesinden gösteriyi izlemesi¹⁶⁰.

10 Haziran 1937

Atatürk'ün saat 15.00 de İzmir vapuruyla Trabzon'a gelişi¹⁶¹.

12 Haziran 1937

Atatürk'ün sabah saat 5.30 da İzmir vapuruyla İstanbul'a

hareketi¹⁶².

13 Haziran 1937

Atatürk'ün İzmir Vapuruyla Trabzon'dan İstanbul'a döndü¹⁶³.

19 Haziran 1937

Atatürk'ün Sakarya motoruyla İstanbul'dan Yalova'ya gelişi¹⁶⁴.

25 Temmuz 1937

Atatürk Ertuğrul yatı ile Moda deniz yarışlarına sonrada Büyükdere'ye gitmiştir. Adalar civarında gezinti yapmışlardır¹⁶⁵.

3 Ağustos 1937

Atatürk Ertuğrul yatı ile Florya'ya gitmiştir¹⁶⁶.

8 Ağustos 1937

Atatürk Ertuğrul yatı ile Adalar çevresi ve Moda'da gezinti yapmıştır¹⁶⁷.

23 Eylül 1937

Atatürk'ün gece Acar motoruyla Florya'ya geçişi¹⁶⁸.

25 Eylül 1937

Atatürk'ün akşam motorla bir gezinti yaparak Florya'ya geçişi¹⁶⁹.

3 Ekim 1937

Atatürk'ün, Ertuğrul yatı ile Dolmabahçe'den Yalova önlerine gelişi buradan Derince'ye geçişi buradan Ankara'ya hareketi¹⁷⁰.

1938 Yılı

21 Ocak 1938

Atatürk'ün trenle İzmit üzerinden Derince'ye gelişi buradan Akay vapuru ile Yalova'ya geçişi¹⁷¹.

3 Şubat 1938

Atatürk'ün öğleden sonra Bursa'dan Mudanya'ya hareketi Mudanya'dan Ege vapuruyla İstanbul'a gelişi ve geceyi vapurda geçişi ertesi gün Dolmabahçe'ye geçmiştir¹⁷².

1 Haziran 1938

Atatürk saat 15.30 da Savarona yatına geçmiştir¹⁷³. Atatürk bu tarihte 25 Temmuz 1938 gününe kadar yatta kalmıştır¹⁷⁴.

19 Kasım 1938

Atatürk'ün tabutunun saat 8.21 de Dolmabahçe Sarayı'ndan top arabasına konularak törenle Sarayburnu rıhtımına buradan Zafer torpidosu aracılığıyla Yavuz Zırhlısına nakledilmesi, daha sonra bu gemi ile İzmit'e getirilişi yine Zafer Torpidosuna nakledilerek karaya çıkarılışı cenazenin saat 20.30 da özel trenle İzmit'ten Ankara'ya hareketi¹⁷⁵.

SAVARONA YATI

Eskiden Ertuğrul yatı Cumhurbaşkanlığı makamına lâyük bir yat yaptırılması hükümetçe kararlaştırılmıştı. Bir heyetimiz

¹⁴⁸ Özel Şahingiray A.g.e., S.1521

¹⁴⁹ Özel Şahingiray A.g.e., S.5241

¹⁵⁰ Özel Şahingiray A.g.e., S.6526

¹⁵¹ Özel Şahingiray A.g.e., S.7527

¹⁵² Özel Şahingiray A.g.e., S.538

¹⁵³ Özel Şahingiray A.g.e., S.540

¹⁵⁴ Özel Şahingiray A.g.e., S.540

¹⁵⁵ Özel Şahingiray A.g.e., S.582

¹⁵⁶ Özel Şahingiray A.g.e., S.585

¹⁵⁷ Özel Şahingiray A.g.e., S.586

¹⁵⁸ Raşet Metel A.g.e S.218

¹⁵⁹ Cumhuriyet 8.6.1937

¹⁶⁰ Sabiha Gökçen Atatürk'ün İzinde Bir Ömür Böyle Geçti,

Hazırlayan: Oktay Verel, Ankara, 1982, s.356-57

¹⁶¹ Cumhuriyet 11.6.1937

¹⁶² Özel Şahingiray A.g.e., S.507

¹⁶³ Cumhuriyet 14.6.1937

¹⁶⁴ Cumhuriyet 20.6.1937

¹⁶⁵ Raşet Metel A.g.e., S.218, Özel Şahingiray A.g.e., S.632

¹⁶⁶ Raşet Metel A.g.e., S.218

¹⁶⁷ Raşet Metel A.g.e., S.218

¹⁶⁸ Özel Şahingiray A.g.e., S.655

¹⁶⁹ Özel Şahingiray A.g.e., S.655

¹⁷⁰ Özel Şahingiray A.g.e., S.655

¹⁷¹ Özel Şahingiray A.g.e., S.694

¹⁷² Cumhuriyet 4.2.1938 ; Özel Şahingiray A.g.e., S.699

¹⁷³ Cumhuriyet 2.6.1938

¹⁷⁴ Özel Şahingiray A.g.e., S.736

¹⁷⁵ Cumhuriyet 20.1.1938

Almanya'da Krupp fabrikaları ile müzakerede bulunuyor

Hatta "güneş-dil" adı verilecek yatın planlarını hazırlamak üzereyken, dünyaca ünlü Savarona yatının satışa çıkarıldığı duyuluyor. Atatürk'ün hastalığı düşünülerek, sipariş edilecek yatın inşa edilebilmesi için geçecek uzun müddet göz önüne alındığından Savarona'ya talip olunuyor¹⁷⁶. Yat Amerika'nın en büyük petrol krallarından birinin kızı Bayan Richard M. Cadwalader tarafından yaptırılmıştı. 29 Temmuz 1930 günü törenle murgası Hamburg Blohm Und Voss tezgahlarında kızağa konulmuş. 28 Şubat 1931 yılında törenle denize indirilmişti. 136 metre uzunluğunda 16 metre genişliğinde ve 6310 ton ağırlığında olan yat o zamanın parasıyla 10.400.000 dolara mal olmuştu¹⁷⁷. Savarona yatı Almanya'da yapıldığı için maliyetine varan gümrük vergisi ödemek icap ettiğinden Amerika'ya gidemiyordu. Gemi denize indirildiği 1931 yılında 1937 yılına kadar geçen zaman içinde yaptığı iki dünya turu boyunca hep Panama bandırmaları altında dolaşmak zorunda kalır. Sonunda çaresiz kalan Bayan Cadwalader, yatını önce Hamburg'da sonra da Southampton'da satılığa çıkarmak zorunda kalır.

Türk heyetinin Savarona'ya talip olması üzerine Krupp firması da harekete geçer. Bir şaheser olan yatı satın almak, hem de müşterisini kaçırmak istemiyordu. Krupp'un harekete geçmesi Alman hükümetinin Savarona'yı haciz etmesi ile neticelenir. Bu durumda Savarona'yı Türk Hükümeti'nin alma imkanı kalmaz.

Fakat haciz olayı Almanya ile Amerika arasında siyasi bir olaya sebebiyet verir. Atatürk'e büyük sempatisi olan Amerikan Cumhurbaşkanı F. Roosevelt'in gönlü Savarona'yı Türkiye'nin almasından yanaydı. Nitekim, o günlerde Newyork limanına giren bir Alman transatlantiğine Savarona'nın karıştığı olarak haciz konulacağını bildirmesi üzerine; Almanya bizzat Hitler'in özel talimatı üzerine yatın üzerindeki haczi kaldırmak zorunda kalır ve yat 1 Mart 1938 günü 1.250.000 TL'sine Türk Hükümetince satın alınır.

Satış işlemlerinin Almanya'da yapılması uygun görülmediğinden gemi 20 Mart 1938 günü İngiltere'nin Southampton limanına getirilmiş 24 Mart 1938 günü törenle Türk Bayrağı çekilmiştir. Törende Londra Büyükelçimiz Fethi Okyar, Cumhurbaşkanlığı Umumi kâtibi Hasan Rıza Soyak, Londra Deniz Ataşemiz, İktisat Vekâleti Deniz ve Hava Müsteşarı Sadullah Güney, İş Bankası Umumi Müdürü Muammer Eris, Etibank Umumi İlhami Nafiz Pamir hazır bulunurlar¹⁷⁸. Savarona artık Cumhurbaşkanlığı yatı olarak kullanılacaktı. Süvarisi Sait Özege ve Türkiye'den gelen 45 kişilik mürettebatına Türkiye'ye götürülmesi için teslim edilen gemi bazı tadilatlar için Kaptan Sait Özege idaresinde 12 Nisan 1938 tarihinde Southampton'dan Hamburg'a intikal etmiş inşa edildiği tersanede bakımı ve onarımı yapılan gemi 22 Mayıs 1938 tarihinde İstanbul'a hareket eder. 1 Haziran 1938 günü saat 06.30 da Florya'ya demirleyen Savarona aynı

gün saat 12:30 de hareket ederek saat 13:45 de Dolmabahçe önüne gelir. Atatürk aynı gün refakatlerinde: Başbakan Celal Bayar, Umumi Katip Hasan Rıza Soyak Başyaver, Milletvekillerinden Kılıç Ali ile Cevat Abbas Güner, Salih Bozok, İstanbul Valisi Muhiddin Üstündağ olduğu halde Acar Motoru ile saat 15:30 da Savarona yatına gelir¹⁷⁹. Atatürk yatı çok beğenir "Ne olurdu bu elimize birkaç sene evvel geçmiş olsaydı" der. Atatürk yatın gelmesini sabırsızlıkla beklemiş "Şu yat gelse de ölmeden bir binsek " demiştir¹⁸⁰. Hasta ve halsiz oluşuna bakmadan görülmesi gerekli olan her yanını gezip dolaşır, ince ayrıntılarına kadar inceler¹⁸¹.

Atatürk 25 Temmuz 1938 gününe kadar yatta kalır¹⁸². Yaz sıcağı suyun üstünde hareketsiz duran teknenin saçlarını bir makine dairesinin içi gibi kızıştırmıştı. Bu O'nun hastalığına bir azap daha katıyordu:

"Artık beni buradan kıyıya çıkarın!" diyecek kadar bile dermanı kalmamıştı! Sadece, gözleri ile işaret ediyordu...¹⁸³ Rahatsızlığın artması üzerine o gece, onu saat 1.00 de Dolmabahçe'ye geçirdiler¹⁸⁴.

Atatürk, yatta kaldığı günlerde Marmara'da muhtelif geziler yapmıştır. Atatürk 9 Temmuz 1938 günü Bakanlar Kurulu Savarona'da toplanmış ve bu toplantı Atatürk'ün Bakanlar Kuruluna başkanlık yaptığı son toplantıdır¹⁸⁵.

Atatürk, geminin yardımcı kuvvet ve elektrik devrelerini besleyen makinelerin gürültü ve sarsıntısından rahatsız olduğundan Savarona Dolmabahçe önünde demirlediği zaman bordasına denizaltı gemisi gönderilerek bataryalarından cereyan alınmıştır¹⁸⁶.

Atatürk'ü Varşova dönüşü yatta ziyaret eden General Fahrettin Altay'a Atatürk Savarona'nın ne anlama geldiğini sorar: Fahrettin Altay göllerde yaşayan uzun boylu bir kuş olduğunu söyleyince de gülümsemeye çalışarak, "arkadaşlar vapura Savarona dediler, hastalığı savan bir gemi demekmiş"¹⁸⁷ demişti. Çok ağır bir dönemde bile şakayı elden bırakmamış adeta hastalığıyla alay eder bir tavır takınmıştır.

Sava, rivayete göre Atlantik'te yaşadığına inanılan bir efsane kuşudur: Rona da bayan Cadwalader'in genç kızlık soyadıdır, ikisini birleştiren ortaya Savarona gibi hiçbir sözlükte yer almayan bir sözcük ortaya çıkmıştır. Gemiye Türkiye satın aldığı Bayan Cadwalader'in geminin isminin değiştirilmemesini rica ettiği, hatta şart koştuğu söylenir¹⁸⁸.

Savarona, Atatürk'ün hastane gemisi olmuştur. Şükrü Kaya'ya bir gün, "bu yat alınırken çocuklar gibi sevinmişim bana hastane size de karantina oldu" demiştir¹⁸⁹.

¹⁷⁹ Özel Şahingiray: A.g.e., S.728

¹⁸⁰ Muhterem Erenli: Atatürk, İstanbul, 1981, S.41

¹⁸¹ Cemal Granda: A.g.e., 1973, S.382

¹⁸² Raşit Metel: A.g.e., S.164

¹⁸³ Ruşen Eşref Ünaydın: A.g.e., S.9

¹⁸⁴ Özel Şahingiray: A.g.e., S.9

¹⁸⁵ Cumhuriyet, 10 Temmuz 1938; Ulus, 10 Temmuz 1938; Tan: 10 Temmuz 1938

¹⁸⁶ Raşit Metel: A.g.e., S.164

¹⁸⁷ Cemal Granda: A.g.e., S.383

¹⁸⁸ Eser Tutel, Gemiler Süvariler İskeleler, İstanbul, 1998, S.68

¹⁸⁹ Lord Kinros: Atatürk Bir Millet'in Doğuşu, İstanbul, 1972, S.743

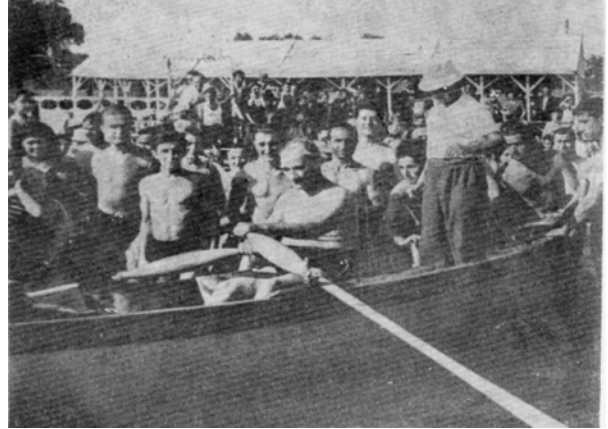
¹⁷⁶ Server Ziya Meramli, "Atatürk ve Savarona", Tarih ve Coğrafya Dergisi, Cilt II, Sayı 9-10, 10 Kasım 1959 S. 244-245

¹⁷⁷ Raşit Metel: A.g.e., S.162; Eser Tutel: "Atatürk'ün Yatı Savarona", Bütün Dünya, Sayı 11, Kasım 2000, S.95-100

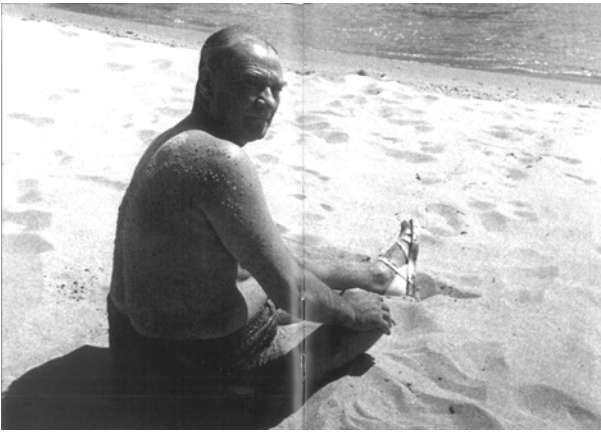
¹⁷⁸ Cumhuriyet, 30 Mart 1938

1 Temmuz 1935, Atatürk Afet İnan'la Moda Deniz Kulübü'nde

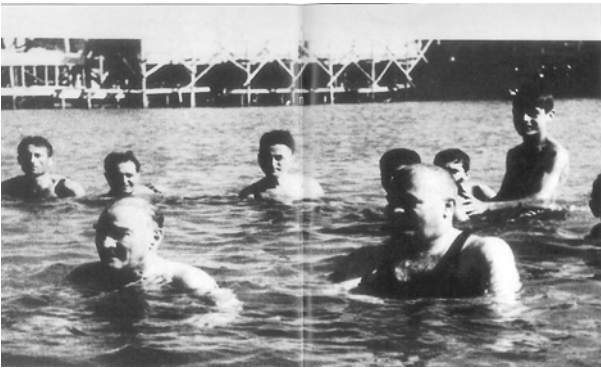
Atatürk Florya'da Kürek çekerken

17 Temmuz 1936, Atatürk Florya'da

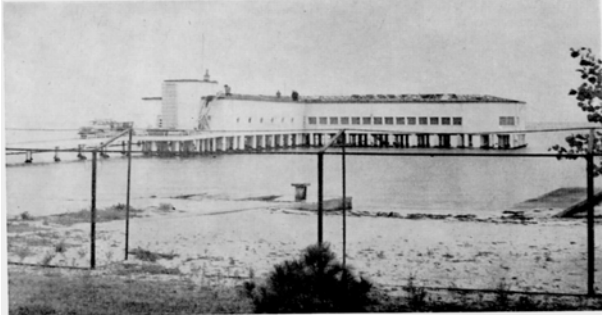
17 Temmuz 1937, Atatürk Florya'da yüzerken

Ocak 1937, Atatürk Florya Plajında

Yalova'daki Banyosu

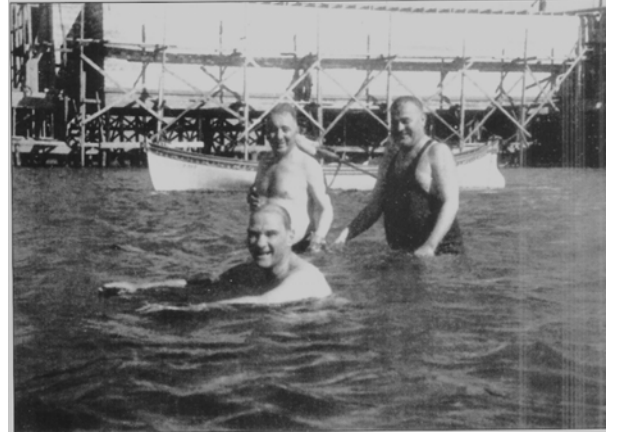
Florya Deniz Köşkü

Temmuz 1935, Atatürk Florya'da sandalla geziyor.

Haziran 1935, Atatürk, Afet İnan ve Kılıç Ali Bey'le Moda'da Deniz Kulübü Yelken yarışlarında

7 Temmuz 1935, Atatürk, Salih Bozok ve Kılıç Ali Bey ile Florya'da denizde

28 Haziran 1935, Atatürk Florya'da sahilde deniz sıcaklığına bakıyor.

19 Haziran 1936, Atatürk Afet İnan ile Florya'da

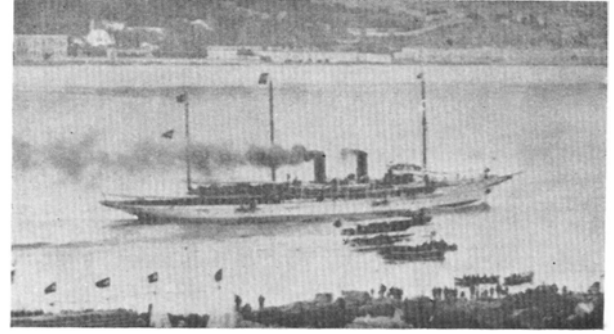
17 Temmuz 1936, Atatürk Florya'da denize giriyor.

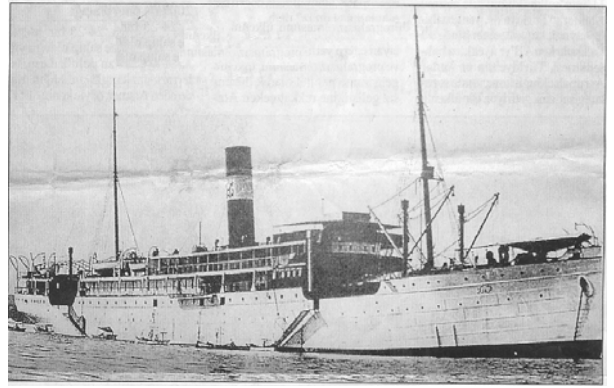
Hamidiye Kruvazörü

Florya Deniz Köşkü ve Yalova Termali'ndeyken hep Beyaz ve Spor giyinirdi.

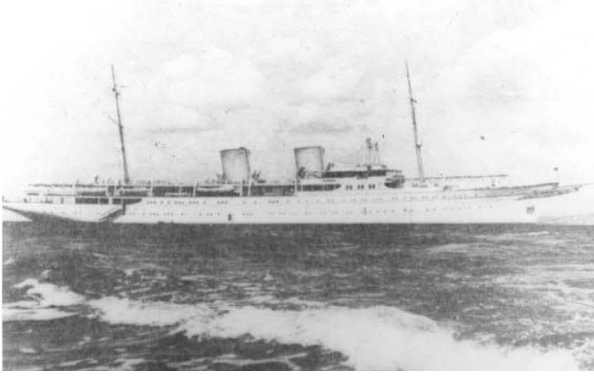

Atatürk Ertuğrul Yatı ile İstanbul'a gelirken

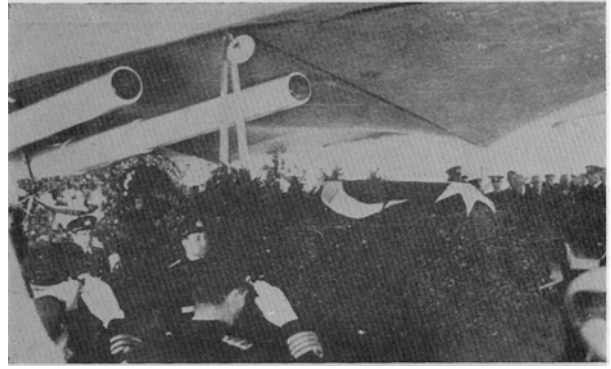

Karedeniz Yatı

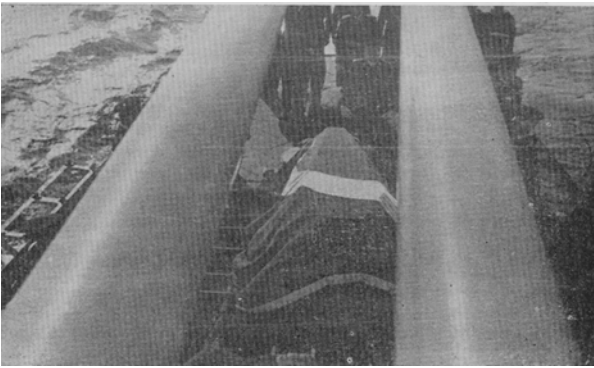

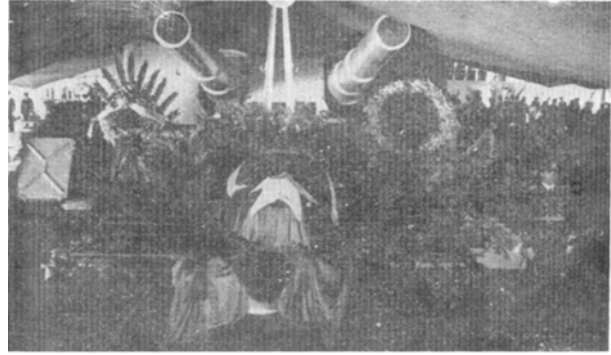
Savarona Yati

Atatürk'ün aziz naşının Yavuz zırhlısına hazırlanan mevkie getirilmesi ve saygı duruşu

Yavuz Zırhlısına götürülen Atatürk'ün Aziz naşının Zafer Destroyer'in 15 cm'lik top namlularının arasından görünüşü

Atatürk'ün aziz naşı Yavuz zırhlısının 28 cm'lik top namluları altında, subaylar saygı nöbetinde

Yavuz Zırhlısının Sancağı mezestre edilmiş ve Zafer Destroyeri Yavuz'a aborda olurken